

Watervogelprojecten

Het broedseizoen is weer voorbij, de vakanties zijn over, kortom tijd voor watervogeltellingen. Hoewel watervogels op een aantal plaatsen in Nederland het jaar rond worden geteld (bijv. IJsselmeer, Balgzand, Oosterschelde, Volkerakmeer) gaat voor de meeste waarnemers pas met september het watervogelseizoen weer echt van start. In deze maand beginnen o.a. de tellingen van het Rivierengebied en die van ganzen en zwanen weer. Medewerkers aan deze projecten krijgen binnenkort formulieren opgestuurd via de hen bekende regiocoördinatoren.

Indien u nog niet eerder aan deze watervogelprojecten heeft meegedaan, neem dan even contact op met het SOVON kantoor. Dan kunnen wij kijken welk project nog hulp kan gebruiken en u doorverwijzen naar een coördinator bij u in de buurt.

Projecten en regiocoördinatoren

SOVON coördineert op dit moment vier watervogelprojecten waarin een groot aantal regionale projecten participeren:

- De *Midwintertelling* vindt half januari in geheel Nederland plaats. Alle soorten watervogels (duikers, futen, reigers, zwanen, ganzen, eenden, steltlopers, meeuwen) worden geteld in met name de waterrijke gebieden van het land: zoutwatergebieden, zoetwatermeren en meertjes, moerassen, nat grasland, beken, kanalen en rivieren. Deze telling wordt gebruikt om in internationaal verband watervogels te monitoren op basis van een selectie van gebieden en om nationaal gegevens te verzamelen over aantallen en verspreiding van watervogels in Nederland.
- De *ganzen- en zwantellingen* vinden maandelijks plaats vanaf oktober t/m maart, met aanvullende tellingen van Rotgans (april, mei), Brandgans (april) en Grauwe Gans (september). De tellingen richten zich op gebieden waar deze soorten foerageren: graslanden, akkerbouwgebieden, kwelders en moerassen. Van de Knobbelswaan worden alleen foeragerende groepen genoteerd.
- De *Zoete Rijkswateren-tellingen* vinden in principe elke maand van het jaar plaats in alle Zoete Rijkswateren (IJsselmeer, Randmeren, Grote Rivieren inclusief Benedenrivierengebied, Zoete Deltawateren). In de praktijk worden alle gebieden gedurende

september t/m april geteld en een aantal gebieden het jaar rond. Het gaat om monitoring van de gebieden zelf. Alle watervogels worden geteld.

- De exacte opzet van de *Waddenzeetellingen* is nog in discussie. In ieder geval zullen ze bestaan uit een aantal integrale tellingen in de loop van het jaar, waarvan er één gedurende half januari plaatsvindt; daarnaast zullen frequente tellingen in een aantal steekproefgebieden worden uitgevoerd, bij voorkeur tijdens elk springtij of daar zo dicht mogelijk bij.

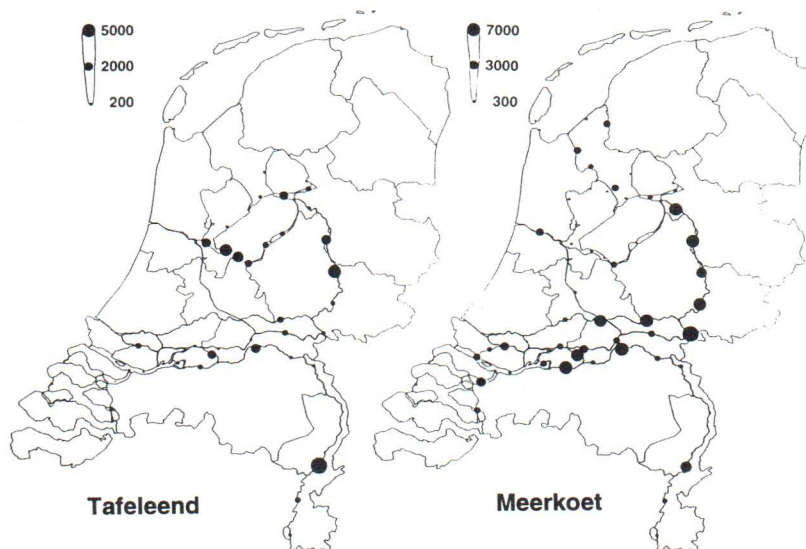
Al deze projecten worden georganiseerd in samenwerking met en zoveel mogelijk afgestemd op al bestaande regionale telactiviteiten. We werken daarbij met een onmisbaar netwerk van regionale coördinatoren. In volgende nieuwsbrieven zullen hun namen en adressen, net zoals die van de DC'en, standaard worden opgenomen.

Monitoring van de Zoete Rijkswateren

Binnenkort rolt het eerste rapport van het watervogel monitoringproject van de Zoete Rijkswateren van de persen. Dit zal worden toegestuurd aan alle deelnemers aan dit project. Hier alvast een kort inzicht in de resultaten van de jaartelling 1993 in deze gebieden (IJsselmeer, Randmeren, Grote Rivieren, Zoete Deltawateren).

Gedurende januari 1993 waren er minimaal bijna een miljoen watervogels aanwezig binnen het onderzoeksgebied. De talrijkste soorten waren: Smient (ruim 130.000), Wilde Eend (ruim 100.000), Kuifeend (bijna 115.000), Toppereend (ruim 100.000) en Kokmeeuw (ruim 125.000). Langs de Rijn en zij-armen (Gelderse poort, IJssel, Nederrijn, Lek, Waal en Beneden rivierengebied-noord) werden de meeste watervogels waargenomen (ruim 330.000), het IJsselmeer kwam op de tweede plaats (ruim 250.000). Een koudeperiode eind december-begin januari had invloed op aantallen en verspreiding van verschillende soorten. Sommige werden in kleinere aantallen en/of zuidelijker waargenomen vergeleken met de situatie in enkele milde winters; dit was ondermeer het geval bij Tafeleend en Meerkoet (figuur 1). Bij de zaagbekken was de verspreiding niet verschillend maar werden wel iets hogere aantallen aangetroffen dan in de milde januarimaanden van de afgelopen jaren het geval was. Van Nonnetje werden ruim 1500 exemplaren geteld en van Grote Zaagbek bijna 6000. Bij invallende vorst worden de normaal in Nederland verblijvende aantallen zaagbekken aangevuld met overwinteraars uit het noorden en noordoosten.

Een analyse van het internationale belang van de tot de Zoete Rijkswateren behorende gebieden door middel van de 1% norm (1% van

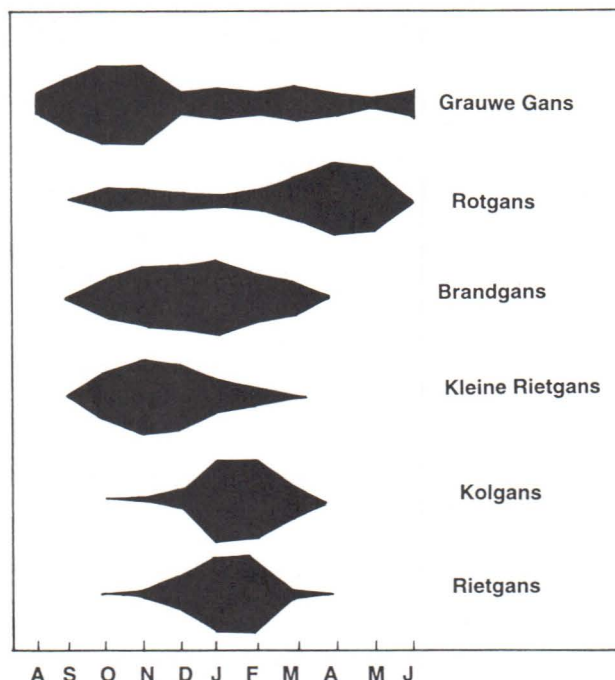

Figuur 1. Tafeleend en Meerkoet op de Zoete Rijkswateren in januari 1993.

de geschatte totale populatiegrootte van de verschillende soorten) leverde op dat veel gebieden in januari minimaal eenmaal deze norm overschreden. Gebieden met meerdere normoverschrijdingen zijn het Klein IJsselmeer, Markermeer, IJssel, Brabantse Maas en Biesbosch.

Natuurlijk kan het belang van gebieden niet op basis van één telling worden vastgesteld. Regelmatig herhaalde tellingen, ook in andere perioden van het jaar, geven het beste inzicht in dit belang en de veranderingen daarin. Daarom is het zo belangrijk dat de komende tellingen weer goed worden uitgevoerd. Bij elke nieuwe telling wordt de dataset waardevoller en meer geschikt voor analyses ten behoeve van een goed beheer en beleid van watervogels en hun gebieden.

Figuur 2. Schematische weergave van het voorkomen van ganzen in Nederland (n.b. procentuele weergave, dus aantallen niet vergelijkbaar).

Ganzen- en zwanentellingen

De ganzen- en zwanentellingen in Nederland kennen een lange traditie en passen binnen een internationaal kader. Ze zijn zo opgezet dat, in samenwerking met het International Waterfowl and Wetlands Research Bureau (IWRB), regelmatig nieuwe schattingen van de totale populatiegrootte kunnen worden gemaakt. Om problemen met o.a. verplaatsingen te voorkomen is het belangrijk dat gelijktijdig wordt geteld in alle landen waar een bepaalde soort voorkomt. Met name de internationale telling van half januari in geheel Europa wordt hiervoor gebruikt. Voor Grauwe Gans (september) en Rotgans (mei) vinden extra internationale tellingen plaats. De internationale tellingen moeten zo volledig mogelijk zijn, en het is be-

langrijk dat bij wijze van spreken de laatste gans en zwaan gevonden wordt. Alle foerageergebieden, optimale en marginale, moeten bezocht worden. Omdat ganzen en zwanen ook buiten de januarimaand in grote aantallen in Nederland voorkomen (zie figuur 2 voor het seizoensvoorkomen van ganzen in Nederland) en informatie over het gebruik van de verschillende foerageergebieden belangrijk is voor een goed beleid en beheer van deze grazende watervogelsoorten, worden naast de internationale tellingen ook maandelijkse frequente tellingen georganiseerd op in ieder geval de belangrijke foerageergebieden van Nederland. Ook tellingen van andere gebieden zijn welkom.

Voor de komende septembermaand gaat weer de eerste telling van

het nieuwe seizoen van start. Hierbij staat de Grauwe Gans centraal.

Voortgang in de uitwerking

Op dit moment wordt hard gewerkt aan een rapport over de midwintertelling van januari 1993. Hierin zullen alle regio's aan de orde komen en ook de resultaten van de ganzen- en zwanentellingen verwerkt worden.

Teldata watervogelprojecten t/m december 1993

18/19 September Zoete Rijkswateren en Grauwe Ganzentelling
16/17 Oktober Zoete Rijkswateren en ganzen/zwanentelling
13/14 November idem
18/19 December idem

Brandganzen (Ep van Hijum).